

קדושת שביעית ומלאכת השדה בא"י ביד עכו"מ

יש קנין או אין קנין?

- א. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מז עמוד א
מתני'. המוכר את שדהו לעובד כוכבים - לוקח ומביא ממנו בכורים, מפני תיקון העולם.
גמ'.
- אמר רבה: אף על פי שאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר, שנאמר: "כי לי הארץ", לי קדושת הארץ, אבל יש קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות, שנאמר: "השמים שמים לד' והארץ נתן לבני אדם."
 - ור"א אומר: אף על פי שיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מידי מעשר, שנאמר: "דגנך", ולא דגן עובד כוכבים, אבל אין קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות, שנאמר: "לד' הארץ".
במאי קמפילגי? מ"ס: "דגנך" ולא דגן עובד כוכבים, ומר סבר: "דיגונך" ולא דיגון עובד כוכבים...
אמר רב חייא בר אבין, ת"ש: "המוכר שדהו לעובד כוכבים - לוקח ומביא בכורים, מפני תיקון העולם." מפני תיקון העולם אין, מדאורייתא לא! אמר רב אשי: שתי תקנות הוו. מעיקרא הוו מייתי מדאורייתא, כיון דחזו דקא מקרי ומזבני, דסברי בקדושתיהו קיימן, תקינו להו דלא ליתו. כיון דחזו דמאן דלא סגי ליה מזבן וקא משתקען ביד עובדי כוכבים, הדר תקינו להו דליתו.

שיטת רמב"ם

- ב. רמב"ם הלכות תרומות פרק א הלכה י
עכו"ם שקנה קרקע בא"י לא הפקיעה מן המצוות אלא הרי היא בקדושתה, לפיכך אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד אלא מפריש תרומות ומעשרות ומביא בכורים והכל מן התורה כאילו לא נמכרה לעכו"ם מעולם.
ויש קנין לעכו"ם בסוריא להפקיע מן המעשרות ומן השביעית כמו שיתבאר.

- ג. כסף משנה הלכות תרומות פרק א הלכה י
עכו"ם שקנה קרקע בא"י לא הפקיעה וכו'. בסוף פרק השולח גיטין (דף מ"ז) איפליגו רבה ור"א במילתא ופסק כרבה דרב אשי דבתרא הוא מתרץ מתני' אליביה...

- ד. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כט
עכו"ם שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית פירותיה מותרין, שלא גזרו על הספיחין אלא מפני עוברי עבירה, והעכו"ם אינן מצווין על השביעית כדי שנגזור עליהם.

- ה. משנה מסכת שביעית פרק ו משנה א
שלוש ארצות לשביעית כל שהחזיקו עולי בבל מארץ ישראל ועד כזיב לא נאכל ולא נעבד...

- ו. פירוש המשניות להרמב"ם, שביעית ו:א, לפי כפתור ופרח
שאם תעבד על ידי אחר אסור לאכול ממה שתוציא.

- ז. רדב"ז הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כט
ומ"ש רבינו בפירוש המשנה "לא נאכל ולא נעבד ואם תיעבד ע"י אחר אסור לאכול ממה שתוציא" ע"כ איירי בשנעבדה באיסור כגון ישראל. אבל אם עבדה העכו"ם עכו"ם לא נצטווה ולפיכך מותר לאוכלן. הילכך אם עבדה ישראל אף על פי שהיא של עכו"ם כיון שנעשה איסור בעבודתה אין אוכלין את פירותיה.

- ח. דרך אמונה - ביאור ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כט
וכ"פ רבנו בפ"א מתרומות ה"י דאין קנין לגוי ולא חילק דבזה"ז שאני.

- ט. ספר כפתור ופרח פרק מז
ואל הרב ז"ל יש לי להאמין אף על שמאל שהוא ימין.

- י. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד:כו
כל שהחזיקו בו עולי בבל עד כזיב אסור בעבודה וכל הספיחין שצומחין בו אסורין באכילה.

שיטות מהרי"ט ובית יוסף

יא. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קכב עמוד א

עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק, ואמר פירות הללו של ערלה הן, של עזיקה הן, של נטע רבעי הן - לא אמר כלום, לא נתכוון אלא להשיב מקחו.

יב. רש"י מסכת יבמות דף קכב עמוד א

של עזיקה - מפרדס מעוזק וגדר סביב לו לשומרו והיא שנת שביעית וקשיא לי דמאי איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור לא שנא מן המשומר ול"ש מן המופקר אסורים וקודם הזמן אלו ואלו מותרים.

יג. תוספתא מסכת אהלות (צוקרמאנדל) פרק יח

העיד ר' יהודה בן יעקב מבית גוברין ויעקב ברבי יצחק מבית גופנין על קיסרי שהחזיקו בה מעולם והתירוה שלא במנין אמר ר' חנן אותה שנה שביעית היתה והלכו גויים לקרקסאות שלהן והניחו שוק מלא פירות ובאו ישראל ובזזום...

יד. ר"ש מסכת אהלות פרק יח משנה ט

והתירוה שלא במנין - מעצמן התחילו לנהוג בה היתר ולפוטרה ממצעש ומשביעית אף על פי שלא נמנו חכמים להתירם במנין. ובאו ישראל ובזזום, ולא אסרום משום שביעית לאחר הביעור.

טו. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ו

רבי יוסי ב"ר בון בעי קומי רבי מנא מהו לטחון עם העכו"ם בארץ? א"ל מתניתא אמרה שהוא אסור, דתנינן "עושים בתלוש בסוריא אבל לא במחוכר", הא בארץ אפילו בתלוש היא אסור.

טז. תוספתא מסכת שביעית (ליברמן) פרק ו

אין מוכרין ואין לוקחין מן הגוי ומן הכותי פירות שביעית.

יז. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צ עמוד ב

אמר ליה רבי יוסי בר' חנינא לפוגא שמעיה: פוק אצר לי פירי שלש שנים, ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית.

יח. דרך אמונה - ביאור ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כט

גוי שקנה קרקע כו'. בענין פירות גוים כבר האריכו בו קדמאי ובתראי ואכתוב בקצרה. הנה בעל התרומה מצדד בהל' א"י דבזה"ז מותר לחרוש ולזרוע בקרקע הגוי, דבזה"ז הוי כסוריא, דקי"ל יש קנין. וכן פטור מתרו"מ. וכעין זה בהלכות א"י להטור שער קדושת הארץ אות ב'. אבל בכפתור ופרח פמ"ז כ' שלא הסכים עמו הר"ר אליעזר טהור קדוש. וכך פסק רבנו (רמב"ם) בפ"א מתרומות ה"י דאין קנין לגוי, ולא חילק דבזה"ז שאני. וכן הסכים מרן בחזו"א סי' כ' שכל הראשונים חולקים ע"ז. וגם הגר"א שכ' ביו"ד סי' של"א סקכ"ח דדעת הרמ"א כספר התרומה, הוא עצמו לא ס"ל כן, כמו שהוכיח מרן (חזו"א) מביאורו (של גר"א) לירו'.

אמנם נחלקו הב"י והמב"ט אם גם בשביעית יש קנין או אין קנין, דדעת הב"י דמש"כ כאן רבנו "מותרין באכילה" היינו שאין בהן קדושת שביעית, ודעת המב"ט ובנו מהרי"ט שרק לענין ספיחין נאמר. וכבר הוכיחו מדברי רבנו בפ"א מתרומות הנ"ל דגם לענין שביעית קי"ל אין קנין, שהרי כתב שרק בסוריא יש קנין להפקיע ממצעש ושביעית, ע"ש. וכן בתשו' רבנו כ' בהדיא דרק לענין ספיחין התיר כאן...

וכ"כ החרדים והשל"ה ומהרי"ט דמרן הב"י חזר בו והודה לדעת המב"ט.

אמנם בפה"ש האריך כאן לקיים ד' הב"י שאין בפירות הגוי קדו"ש ופסק כן, ועל פיו נהגו כן בירושלים. וכבר השיב מרן בחזו"א על כל ראיותיו והביא ראיות ברורות שנוהג קדו"ש בשל גוים, ע"ש שהאריך. וכן הי' מורה ובא כל ימיו.

וגיסי הגר"ש ברזם זצ"ל שאל ממרן אם מותר לקנות פירות גוים בשביעית מישראל הסוחר בהן על סמך המקילין, והשיב שאסור. ושאל הרי אין איסור דלפני עור כאשר על ההוא יש על מי לסמוך להתיר, והשיב אין עליהן על מה לסמוך. ולאחד השיב אין להם רשות לנהוג כן. ומעשה שא' סמך על המקילין ולא ביער יין של שביעית, והורה לו מרן לשפוך את היין שנאסר. ועי' בחזו"א שביעית סי' י"ד סקי"ג.

האם תבואת העכו"מ הוי הפקר?

יט. ר' שלמה זלמן אוירבאך, מעדני ארץ ז:

ואף שלכאורה י"ל דרך מביעור הוא דפטור העכו"ם, מפני שהביעור לאו מידי דממילא הוא אלא שיש חיוב על הבעלים להפקירם בזמן הביעור, ולכן שפיר אמרינן דעכו"ם פטור, וממילא פטור גם הלוקח משום טעמא ד"קאתינא מכח גברא וכו", משא"כ הפקר הפירות במחבר שהוא משום קרא ד'תשמטנה ונטשתה' דהוי מידי דממילא, שפיר מצינן לומר דכיון שהוא אפקעתא דמלכא לכן נוהג שפיר גם בשל עכו"ם.

כ. שו"ת מבי"ט חלק א סימן יא

כיון דמדאורייתא אין שום חיוב [תרו"מ] לישראל בשנת השמיטה, גם לגוי אין שום חיוב אפי' מדרבנן, דלא נתחייבו פירות קרקע גוי אלא במידי דאי הוה דישראל הוה חייב אי מדאורייתא אי מדרבנן, אבל במה שאין שום עיקר איסור לישראל לא מדאורייתא ולא מדרבנן כל שכן דמגוי אין שום חיוב אפי' דרבנן, דלא יהא גוי חמור מישראל... וכן כתבו כל הפוסקים ז"ל סתם "שנת השמיטה כולה הפקר אין בה שום חיוב לא תרומה ולא מעשרות כלל לא ראשון ולא שני ולא מעשר עני", ואם איתא דפירות קרקע גוי שמירחם ישראל בארץ ישראל חייבי' במעשרות, למה להו למסתם? ואם תתקש לומר כי לא פטרה תורה ממעשרות אלא מה שהוא הפקר שהם פירות ישראל, אבל פירות גוי שאינו מפקירם יהיו חייבים, לא היא, דאטו ישראל שגדר כרמו ולא הפקירה בשנת השמיטה יתחייב במעשר? הא רחמנא אפקריה לארעיה לעניים ולעשירים, ולכך אין שום חיוב מעשר! כ"ש בגוי.

כא. שו"ת מבי"ט חלק א סימן כא מן ר"ש שביעית ט'

ואפי' בביעור לא מיחייב. אף על גב שיש כאן קדושת שביעית כדמוכח בדוכתי טובא, איסורא ודאי הוא דלא פקע, אלא ביעור הדבר תלוי בממון להפקיר ולחלק לעניים, או אפי' לעניים [צ"ל לעשירים] לר' יוסי, מצי' למימר "קאתינא מכח גברא דלא מצית לאישתעווי דינא בהדיה"...

כב. שו"ת מבי"ט חלק א סימן יא

תוספתא דאהלות "העיד יהוד' בן יעקב מבית גוברין ויעקב בן יצחק מבית גופנין על קיסרין שהחזיקו בה מעולם והתירוה שלא במנין" ופי' רבינו שמשון ז"ל בסוף אהלות על האי תוספתא "והיתירוה שלא במנין - מעצמן התחילו לנהוג בה היתר ולפוטרי' ממעשר ומשביעית אף על פי שלא נמנו חכמים להתירוה במנין, וכשהלכו נכרים לקרקסאות שלהן הניחו שוק מלא פירות שביעית ובאו ישראל ובזזום", ולא אסרום משום שביעית לאחר הביעור. הא אם היתה ארץ ישראל היו אסורים אחר הביעור - משמע בפי' דפירות גוי כפירות ישראל בשביעית.

כג. ר' שלמה זלמן אוירבאך, מעדני ארץ ז:

היינו משום דסובר שכל עיקר איסור סחורה הוא רק מפני שלא נתנה התורה זכייה בפירות שביעית שהן הפקר אלא לאכילה בלבד, משא"כ לענין סחורה עדיין הוא בהפקירו, ולא כל כמיניה לעשות בהן סחורה. משא"כ בלוקח מן העכו"ם דלאו מהפקירא קזכה, נעשה שפיר הלוקח בעלים גמורים גם על סחורה.

כד. ר' שלמה זלמן אוירבאך, מעדני ארץ ז:יא

והנראה לענ"ד דהמבי"ט והמהרי"ט סברי דהא דפוטרי' הר"ש את הלוקח מביעור לאו דינא הוא אלא רק קולא הוא שהקיל הר"ש מסברא דנפשיה בשביעית בזה"ז שהוא רק דרבנן...

כה. ר' שלמה זלמן אוירבאך, מעדני ארץ ז:

ולענ"ד נראה... די"ל דאע"ג דהפקירא דשביעית הוא אפקעתא דמלכא, מ"מ לא הפקיעה תורה את הבעלות אלא ממי שמחויב מן הדין להפקיר, משא"כ עכו"ם אע"ג שאין לו שום זכות קנין בנוגע להפקעת קדושה, מ"מ קנין ממון מיהו יש לו, והפירות הרי הן שלו לכל דבר, כמבואר בכמה מקומות בירושלמי, ולכן לא גזרה תורה חובת הפקר בפירותיו וממילא אינם נאסרים כלל משום משומר... גם הבאתי שם [כרם ציון ג'] קצת דוגמא לזה ממ"ש מהרי"ט אלגאזי בריש הל' בכורות מהתוספתא דבהמת הפקר פטורה מן הבכורה, ונתן טעם לזה משום דאע"ג שהבכור קדוש מאיליו, מ"מ בעינן גם בעלים שיהיו חייבים להקדישו, דאז אע"פ שלא הקדישוהו הבעלים קדוש הוא מאיליו, משא"כ בכה"ג דליכא בעלים שמחויבים להקדישו, אינו קדוש כלל ממילא...

כו. ר' שלמה זלמן אוירבאך, מעדני ארץ ז:יז

וממוצא הדברים למדנו דמה שכתבתי לעיל בסי' ב' (עמוד 20) דלדעת המבי"ט והמהרי"ט דנקטי כהר"ש לענין היתר סחורה ופטור מן הביעור בפירות עכו"ם "דאפשר שאפילו אם קנה מהעכו"ם את פירותיו בהיותם מחוברים עדיין לקרקע ג"כ אינו חייב כלל להפקירם, משום דכיון שהפקר הוא דבר שבממון מצי למימר אתינא מכח גברא וכו", אין זה נכון...

דבשלמא לענין ביעור שפיר י"ל שעיקר חובת הביעור הוא רק בכה"ג שתחלת הזכיה היתה מן המופקר, ואמרינן שאין לך בהם זכות אלא עד זמן הביעור בלבד, וממילא אם קנה ישראל מהעכו"ם בדמים או אפי' אם ניתן לו במתנה שפיר מצי אמר "קא אתינא וכו". משא"כ חובת הפקר במחבר דהוי משום קדושת הארץ, מסתבר שאפילו אם קנה ישראל מהעכו"ם בדמים ג"כ חייב להפקירם, דבשלמא בכה"ג

שחנטו או הביאו שלישי בפטור שפיר פטורין לעולם, משא"כ הכא דלדעת המבי"ט גם ברשות העכו"ם יש עליהן כל קדושת שביעית שפיר מחחיב כישראל להפקיר את הפירות מיד עם כניסתן לרשות ישראל.

כז. ר' שלמה זלמן אוירבאך, מעדני ארץ זיז

פשוט הוא שאיסור זה רק לישראל נאמר ולא לעכו"ם, ואע"ג שגם פירות עכו"ם הוי הפקר [למבי"ט], מ"מ אם נועל העכו"ם את כרמו או סג שדהו בשביעית אינו עובר כלל משום איסור, משום דלגבי העכו"ם אין זה אלא כשאר פירות הפקר שלא הזהירה תורה שלא למנוע שום אדם מזכותם. וכיון שכן י"ל דטעמייהו דהני דסברי דאין איסור משומר בשל עכו"ם הוא משום דכיון שמעשה השמירה היתר גמור הוא לעכו"ם, לכן אמרינן דרק ממה שהנזרת והפרשת מהם בני אדם באיסור הוא דאסור... והני דאסרי גם של עכו"ם ס"ל דאע"ג שהשמירה היא ע"י אדם שהוא מותר לשמור, מ"מ לגבי פירות שביעית שהן הפקר פגם הוא, כיון שעכ"פ הוורו והופרשו מהן בני אדם שלא ברשות ומשום כך הרי הן נאסרים. אבל עכ"פ לכו"ע שפיר הוה גם פירות עכו"ם הפקר גמור לכל אדם.

כח. ר' שלמה זלמן אוירבאך, מעדני ארץ זיז

ברם כיון דאתינן להכא דראה דבשביעית בזה"ז יש לסמוך ודאי גם אליבא דהמבי"ט על דעת הסוברים דמשומר של עכו"ם מותר באכילה.

עבודה בשדה עכו"ם

כט. משנה מסכת שביעית פרק ד משנה ג

ומחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא ידי ישראל...

ל. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף סב עמוד א

אין עודרין עם העכו"ם בשביעית

לא. ספר כפתור ופרח פרק מז

ואמרינן התם (סב, א) אין עודרין עם הגוי בשביעית, וכן פסק הרי"ף ז"ל, ופי' "עודרין" חופרין והטעם שקדושה שניה קדשה לעתיד לבוא, ואף על פי שאין יובל יש שמיטה.

לב. ספר התרומה עמ' סג "והטעם זה"

וההיא דתנן פרק הניזקין "אין עודרין עם העכו"ם בשביעית" יסבור קדשה לעתיד לבא, ואע"פ שאין יובל נוהג, מ"מ שביעית נוהגת.

לג. רב קוק, שבת הארץ, מבוא עמ' מה

ואין ראייה מהא דאין עודרים עם הנכרי בשביעית (גיטין סב.) ועידור מלאכה דרבנן היא כדמשמע בסוגיא דמו"ק (ג). חדא, דאין לנו ראייה דהתם מיירי בשדה של נכרי, וי"ל דמיירי בשדה של ישראל...

לד. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

מכריז רבי ינאי: פוקו וזרעו בשביעית, משום ארנונא.

לה. רש"י מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

ארנונא - מס שגובה המלך מן התבואות כך וכך כורין מן השדה לשנה.

פוקו וזרעו בשביעית - שביעית בזמן הזה דרבנן, דבטלה קדושת הארץ.

לו. תוספות הרא"ש מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא. בשביעית בזמן הזה דרבנן כדאיתא בפ' השולח. אי נמי אף בשביעית דאורייתא ומשום פקוח נפש שרי, כדאיתא בירושלמי דשביעית פ"ד "בראשונה כשהיתה המלכות אונסת, הורה ר' ינאי שיהו חורשין חרישה ראשונה," ומייתי עלה "נמנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד על כל התורה כולה אם אמר גוי לישראל לעבור (יעבור) חוץ מע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים יעבור ואל יהרג."

לז. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק הוו קאזלי לעבר שנה בעסיא. פגע בהו ריש לקיש, איטפיל בהדייהו, אמר: איזיל איחזי היכי עבדי עובדא. חזייה לההוא גברא דקא כריב. אמר להן [ר"ל]: כהן וחורש? אמרו לו: יכול לומר: אגיסטון אני בתוכו.

לח. רש"י מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

כהן וחורש - זה כהן הוא שחורש בשביעית, דאמרינן לקמן נחשדו כהנים על השביעית.

אגיסטון - שכיר, וקרקע של נכרי הוא. אי נמי: משום ארנונא שכוּרו בעל הבית [יהודי] לחרוש.

לט. **משנה מסכת שביעית פרק ד משנה ג**
חוכרין נירין מן העובדי כוכבים בשביעית אבל לא מישראל

מ. **רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כט**
עכו"ם שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית פירותיה מותרין, שלא גזרו על הספיחין אלא מפני עוברי עבירה, והעכו"ם אינן מצווין על השביעית כדי שנגזור עליהם.

מא. **כסף משנה הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כט**
פירוש דברי רבינו כך הם: עכו"ם שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית פירותיה מותרים כלומר מפני שהשדה של עכו"ם וגם לא נעבד בה עבודה ע"י ישראל, הלכך מותרים.

מב. **רמב"ם הלכות תרומות פרק א הלכה י**
עכו"ם שקנה קרקע בא"י לא הפקיעוה מן המצוות אלא הרי היא בקדושתה, לפיכך אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד אלא מפריש תרומות ומעשרות ומביא בכורים והכל מן התורה כאילו לא נמכרה לעכו"ם מעולם. ויש קנין לעכו"ם בסוריא להפקיע מן המעשרות ומן השביעית כמו שיתבאר.

מג. **רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ח:ח**
מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית בדברים בלבד, כגון שראהו חורש או זורע אומר לו תתחזק או תצליח וכיוצא בדברים אלו, מפני שאינם מצווין על שביטת הארץ אבל לא יסעדנו ביד...

מד. **תוספות מסכת גיטין דף סב עמוד א**
אין עודרין עם העכו"ם בשביעית - והא דקאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) גבי כהן וחורש יכול לומר לו "אגיסטון אני בתוכה" ... מפר"ת אגיסטון בקרקע שמקבלים מן המלך לפרוע כך וכך תבואה בשנה, כדאמר התם לעיל מינה "רבי ינאי מכריז פוקו וזרעו ארנונא בשביעית", ושמא סכנת נפשות איכא אם לא יפרעו מס למלך. אי נמי קסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע משביעית...

מה. **טור, הלכות ארץ ישראל, דין קדושת הארץ ב' (עמ' 10)**
ואין שביעית נוהגת לענין איסור זריעה וחרישה בא"י מדאורייתא אלא מדרבנן... ובשדה ישראל הוא אסור, אבל לא בשדה הגוי.

מו. **ספר התרומה עמ' סג "והטעם זה"**
והטעם זה נוכל לומר דבשביעית מותר לחרוש ולזרוע בקרקע העכו"ם אפילו מדרבנן.

מז. **שו"ת ישועות מלכו חלק יורה דעה סימן נו**
ולמי שהשעה דחוקה לו ביותר, א"א שיתירו לו הב"ד אלא במלאכות שאסורין מדרבנן. ובחרישה כיון שמותר עד ר"ה נתיר להם לחרוש עד ר"ה ואח"כ להשקות מים, שאינו אלא מדרבנן. אבל מלאכות דאורייתא אף על גב ששביעית בזה"ז דרבנן קשה מאד להתיר גם לא יקובל ההיתר ע"י רוב חכמים.

מח. **שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א**
ומה שמובא ב"המליץ" דשמע מאיש אמונים דארבעה גאונים מגדולי דורינו יחיו נתקבצו ויצא הדבר להתיר עבודת השדה בשביעית וסתם הדברים כדי שיהי' מובן שהתירו הכל, המבשר הזה שמע וטעה, כי הם לא התירו רק אדרבה אסרו כאשר כבר נודע עתה מפי הגאון הגדול אב"ד דקאוונא שליט"א אשר לא התיר רק כתב שימכרו השדות לנכרי, וגם החרישה והזריעה והקצירה שהם אסורים מדאורייתא יהי' ע"י נכרי דוקא, ורק מלאכות שהם מדרבנן התיר ע"י ישראל אחר המכירה [והגם כי גם זה לא יתכן לדעתי לפי ההלכה וכמו שנתבאר לקמן בס' שאח"ז], אבל בלא זה הורו לאיסור:

מט. **רב קוק, שבת הארץ, הלכות שביעית ח:ח (עמ' עה)**
וכיון שאי אפשר לבא להתיר העבודה והתרת הפירות בהפקעת קדושת שביעית כי אם ע"י מכירה לנכרי, וכיון שההפסד גדול ואי אפשר לעמוד בשמירת כל דיני השביעית להרבה אנשים שיושבים בארץ ישראל, על כן יש אומרים שמותר למכור לכתחילה לנכרי כדי להפקיע קדושת שביעית, ואח"כ מותר ג"כ ישראל לעשות העבודה בקרקע, ואין בה קדושת שביעית, כשנעשה אגיסטון ופקיד מן הנכרי על הקרקע, וסומכין על זה בשעת הדחק בומן הנה, שמצרפין לזה ג"כ מה שיש ספק במנין שנת השמיטה. אלא שעושיין את העבודות שהן מן התורה - שהן זריעה, וקצירה, זמירה ובצירה - ע"י נכרי. וגם חרישה עושים ע"י נכרי אם אפשר הדבר שלא לעשות ע"י ישראל...

נ. ביאור הגר"א יורה דעה סימן שלא:ו:סוף
ועוד כתב [ספר התרומה] דבזה"ז יש קנין לעובד כוכבים בא"י כיון שהוא מדרבנן וכמו שכתבתי שם (לקמן בס"ק כ"ח) וכן בשביעית בזה"ז.

נא. ר"י קורקוס הלכות תרומות פרק א הלכה ה
עוד אפשר לומר לפי דרך זה דסמיכת עניים היינו שימצאו להשכיר עצמן לעשות בתלוש דאילו מקום שנתקדש אין עושין אפילו בתלוש וגם יכולין להשכיר עצמן לעשות גם במחובר בשדה של גוי דיש קנין לגוי באותם מקומות להפקיע מן השביעית

נב. מעדני ארץ ב (עמ' 19)
אולם היות שגם לפי דבריהם [דמתירין] אין זה [דעת הגר"א] אלא דעת יחיד, וגם נגד הכרעת השו"ע וכל הפוסקים דסברי שגם בזה"ז קיי"ל דאין קנין לנכרי, וחזינן נמי דאף שלענין תרומות ומעשרות כתב הגר"א ז"ל בפירוש דא"י חשיב לענין זה כמו סוריא, ואעפ"כ לא שמענו שיהנהגו בזה כמותו, ומפרישין שפיר תרו"מ מפירות של עכו"ם שנגמרה מלאכתן למעשר בידי ישראל, מ"מ משום מצות ישוב א"י סמכו בזה מפני הדחק על דעת יחיד. ולכן לא רצו לסמוך על היתר זה אלא לענין עבודות דרבנן דהו"ל תרי דרבנן, ולא לענין מלאכות שעיקר איסורן מפורש בתורה, ואף גם עבודות דרבנן לא התירו אלא לעניים מפני דחקם, ולא לעשירים, כמבואר בדבריהם.

נג. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק א:י
ומפני מה התירו כל אלה, שאם לא ישקה תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה, והואיל ואיסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם לא גזרו על אלו, שאין אסור מן התורה אלא אותן שני אבות ושתי תולדות שלהם כמו שביארנו.

קצירה בשדה עכו"ם

נד. מעדני ארץ ב (עמ' יח)
נלענ"ד דאף שעיקר חלוק זה לחלק בין מלאכות דאורייתא למלאכות דרבנן יש לו יסוד גדול בכללי ההלכה, בכ"ז קרוב הדבר לודאי דמה שמנו גם קצירה ובצירה בין המלאכות האסורות הוא רק שיגרא דלישנא, דנלענ"ד דאע"פ שמלאכות קצירה ובצירה מפורשות הן בדאורייתא, מ"מ מותרות הן בשדה של עכו"ם כאשר יבואר...

נה. מעדני ארץ ב (עמ' 19)

- הנה דבר זה פשוט הוא דאף בכה"ג שעיקר המלאכה הוא רק להיטיב את הפירות של ששית ג"כ אסור לעשותו בשביעית, כדתנן בפ"ב דשביעית מ"ה... ואעפ"כ מבואר בירושלמי שביעית פ"ו ה"ב דפירות ששית שנכנסו לשביעית מותרים שפיר בקצירה ובצירה...
- ומאהי טעמא נמי אין נוהג כלל איסור קצירה בעצים העומדים להסקה, כיון דלא תפסי בעצים שום קדושה.
- וכמו"כ נראה לפי זה דהא דנוהג איסור קצירה ובצירה בפירות שביעית שיצאו לשמינית הוא מן הדין, ולא רק מחמת חומרא דתוספת שביעית... שהפירות הם עכ"פ הפקר... ולכן נוהג שם שפיר איסור קצירה ובצירה.

נו. משנה מסכת שביעית פרק ו משנה ב

עושין בתלוש בסוריא אבל לא במחובר: דשים וזורין ודורכין ומעמרין [דהו תלוש] אבל לא קוצרין ולא בוצרין ולא מוסקים [דהו מחובר].

נז. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד:א

וזה שנאמר "את ספיח קצירך לא תקצור" שלא יקצור כדרך שקוצר בכל שנה. ואם קצר כדרך הקוצרין לוקה, כגון שקצר כל השדה והעמיד כרי ודש בבקר, או שקצר לעבודת הארץ כמו שבארנו. אלא קוצר מעט מעט וחובט ואוכל.

נח. מעדני ארץ ב (עמ' 20-יא)

ואף כי יגורתי מאד להכניס את ראשי בענין חמור זה אשר בגללו הננו עדיין בעוה"ר בגלות הארוכה והמרה, אך למען פרנסתם של עניי ישראל, ולמען למד זכות על רבבות מישראל שלא יהיו ח"ו כעבריינים, מצאתי חובה בנפשי לכתוב את כל דברי אלה, בתור הערה לאלה היושבים על מדין שישימו את לבם לדבר הזה.